

SUOMEN PANKIN
JOHTOKUNTA.

Helsingissä

Syyskuun 26 p. 1923.

N:o 49.

Eduskunnan Pankkivaltuusmiehille.

Kirjelmässä 15 päivältä maaliskuuta 1923 N:o 46

ovat Herrat Pankkivaltuusmiehet pyytäneet Johtokuntaa lausumaan mielipiteensä edustaja Andersonin y.m. ehdotuksesta laiksi Suomen Pankin toistaiseksi vapauttamista lunastamasta seteleitensä kultarahalla koskevan lain muuttamisesta (Edusk. esit. N:o 15).

Ehdotus tarkoittaa puheenalaisen lain 2 ja 3 §.§.

kumoamista, josta olisi seurauksena että kaikki Suomen ja ulkomaanrahan määräisten obligatsioiden omistajat, olkoot ne minkä maan kansalaisia tahansa, ovat oikeutetut vaatimaan maksun oman valintansa mukaisesti missä rahalajissa hyvänsä, kunhan se vaan on obligatsioissa mainittu.

Johtokunnan mielestä eivät ne syyt, jotka aikanaan vaikuttivat siihen että puheenalainen laki säädettiin, vielääkään ole kadottaneet merkitystensä. Niin kauan kun Suomen Pankki olosuhteiden pakosta ja tämän lain nojalla on lunastamatta seteleitään kullalla, tietäisi kullas-

sa tai korkeassa valuutassa tapahtuvan yleisen lunastusvelvollisuuden pakollinen käytäntöön ottaminen, milloin on puhe obligatioista, kotimaisten obligatsionihaltijain asettamista etuoikeutettuun asemaan kaikkiin niihin kansalaisiin nähden, jotka olivat Suomen Pankin setelien tai yksinomaan Suomen markkamääräisten saatavien omistajina sinä ajankohtana, jolloin Pankki lakkasi vaihtamasta seteleitään kultaan. Obligatsion suomalaiselle haltijalle siis annettaisiin oikeus, joka setelin haltijalta kielletään.

Alotteen tekijä ei ole osunut oikeaan olettaessaan että puheenalainen laki olisi syntynyt pääasiallisesti O/Y. Suomen Kaupunkien Hypoteekikassan pelastamista varten ja että se siis huolehti voitaisiin vastaavasti muuttaa, koska mainittu rahalaitos kuitenkin on luhistanut. Todellisuudessa tavoiteltiin tämän lain kautta aivan yleisiä tarpeita, ja on kehitys osoittanut että ne suurin piirtein tätä tietä saavutettiin.

Lain muutos alotteen tekijän ehdottamaan suuntaa epäilemättä voisi johtaa kohtuuttomuksiin monessa suhteessa. Mitään painavaa syytä ei myöskään ole esitetty muutoksen perustelemiseksi. Laki nykyisessä muodossaan suojelee velallista kohtuuttomilta vaatimuksilta, mutta se ei kiellä hä

tä menemästä harkinnan ja voimiensa mukaan lain asettamaa minimivelvoitusta pitemmällekin.

Kun valtio ja Helsingin kaupunki viime vuonna myönsivät että Lontoossa esitetyt, sieltä otettuihin kolmeen lainaan kuuluvat obligatsiot ja korkoliput ilman muuta lunastetaan punnissa, niin oli tämä toimenpide varsin luonnollinen, kun otetaan huomioon että kysymys oli lainoista, joista tiedettiin että niiden obligatsiot melkein poikkeuksetta olivat sijoitetut Englantiin jo ennen tammikuun 1 päivää 1915, joten luopuminen affidavit-vaatimuksesta siis kohdistui pelkkään muodollisuuteen.

Tämä myönnytys ei myöskään, kuten eduskuntaesityksen tekijät otaksuvat, sisältänyt ettei puheenalaisen lain säädöksiä ensinkään sovellettaisi mainittuihin lainoihin. Mikäli niihin kuuluvia obligatioita ja korkolippuja esitetään lunastettaviksi muissa maissa, jotka ovat obligatioiden tekstissä mainittuja, esim. korkeavaluuttaisessa Sveitsissä tai Ruotsissa, tapahtuu suoritus ainoastaan, jos asianomainen samalla esittää affidavit'in.

Alotteen esittäminen tuntuu tällä kertaa ainakin ennenaikaiselta. Olot obligatiomarkkinoilla ovat vähitellen järjestyneet puheenalaisten lakimääräysten pohjalla.

Näin olleen olisi suotavaa että ne saisivat jatkua sem-
moisina kuin ne ovat, kunnes rahaolomme saadaan järjeste-
tyksi tulevaisuudessa siirtymällä kultakantaan.

August Ruuska

W. L. Anthon

W. L. Anthon

P.M. lain synnystä, joka
koskee Suomen Pankin vapauttamista tois-
taiseksi velvollisuudesta lunastaa setelin-
sä kultarahalla.

Pankkivaliokunnan heinäkuun 6 päivänä 1917 päivätyssä mietinnössä Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuosina 1914, 1915 ja 1916 koskevan tarkastuksen johdosta lausutaan:

„Suomen Pankki oli jo lyhyen ajan kuluttua sodan alkamisesta rajoittanut setelien kullalla lunastamisen, mutta pankkivaltuusmiesten käsiteltäväksi tuli asia vasta marraskuun 7 päivänä 1914. Tällöin esitettiin pankkivaltuusmiesten kokoukselle, johon ottivat osaa valtuusmiehet Palmén, Ståhlberg, Söderholm, Björkenheim ja Renvall sekä ensimmäinen varamies Lahdensuo, Suomen Pankin johtokunnan kirjelmä saman kuun 5 päivältä, jossa johtokunta ehdotti, että Pankkivaltuusmiehet Suomen Pankin ohjesäännön 15 §:n 2 kohdan säätämässä järjestyksessä hankkisivat pankin hallinnolle oikeuden, milloin sodasta johtuva asiointi sen vaatisi, lakkauttamaan pankin setelien lunastamisen kullalla, ja olisi hallinnolle samalla myös hankittava valta määrätä, milloin setelien lunastaminen kullalla jälleen olisi alkava. Asian käsittelyssä pankkivaltuusmiehet Renvall, Ståhlberg ja Söderholm olivat sitä mieltä, että johtokunnan tekemää ehdotusta ei voitu hyväksyä, koska Suomen Pankin voimassa olevan 19 päivänä helmikuuta 1895 annetun ohjesäännön 20 §:ssä säädetty velvollisuus vaadittaessa Suomen kultarahalla lunastaa seteleitään perustui 2 §:ään 9 päivänä elokuuta 1877 Suomen Suuriruhtinaanmaan rahasta annetun lain ohella julkaistussa asetuksessa samalta päivältä kultarahakantaan siirtymisestä, mitä säännöstä ei voitu ilman Eduskunnan suostumusta muuttaa eikä siihen siis väliaikaisestikaan tehdä muutosta siinä järjestyksessä kuin Suomen Pankin ohjesäännön 15 §:n 2 momentissa myönnettiin. Sitä vastoin valtuusmiehet Palmén ja Björkenheim sekä varamies Lahdensuo,

kajoamatta asian lainopilliseen puoleen, sota-ajan aiheutta-
miin vaikeuksiin nähden kannattivat johtokunnan esitystä.
Kun jälkimaista mielipidettä kannatti valtuusmiesten puheen-
johtaja, tuli se näiden päätökseksi, ja ehdottivat valtuus-
miehet, että senaatti hankkisi asianomaisen vahvistuksen sel-
laiselle asetukselle, jossa Suomen Pankin nykyisen ohje-
säännön 15 §:n 2 kohtaan nojautuen säädettäisiin, että pan-
kille ohjesäännön 20 §:n mukaisesti kuuluva velvollisuus vaa-
dittaessa lunastaa setelinsä Suomen kultarahalla saisi par-
aikaa vallitsevan sodan kestäessä toistaiseksi lakata, jos
pankkivaltuusmiehet pitäisivät tätä toimenpidettä tarpeelli-
sena pankin metallikassan turvaamiseksi; ja olisi pankki-
valtuusmiesten senaattiin ilmoitettava ei ainoastaan milloin
ylläkerrotunlaiseen toimenpiteeseen olisi ryhdytty, vaan
myöskin milloin pankki taaskin rajoituksitta lunastaisi se-
telinsä kullalla.

senaatti ei kuitenkaan hyväksynyt pankkivaltuusmies-
ten esitystä. Tähän mietintöön pannusta liitteestä, joka
sisältää otteen Suomen Senaatin Talousosaston pöytäkirjasta
30 päivältä joulukuuta 1914, ilmenee, että senaatti tosin
yksimielisesti katsoi, ettei asetusehdotuksessa tarkoitettu-
ja toimenpiteitä, jotka läheltä koskivat yleisiä senaatin
toimintapiiriin kuuluvia raha- ja taloudellisia kysymyksiä,
voitu jättää pankkivaltuusmiesten, hallituksesta riippumatto-
man laitoksen, yksinomaiseen ratkaisovaltaan, mutta että osa
senaatin jäsenistä oli valmis, ennen kuin asetusehdotus se-
naatin lausunnon ohella asianomaiseen paikkaan lähetettäi-
siin, tarjoamaan pankkivaltuusmiehille tilaisuutta muodostaa
ehdotuksensa sellaiseksi, että siinä päätösvalta kullalla
lunastamiseen nähden annettaisiin senaatille, jonka olisi teh-
tävä päätös asiasta pankkivaltuusmiesten esityksestä, ja kat-
soivat nämä senaatin jäsenet, että, jollei senaatti tahtoi-
si suostua edellämainittuihin neuvotteluihin, olisi pankin
ohjesäännön 16 §:n mukaisesti rajoituttava alistamaan, että
pankkivaltuusmiesten esitys hylättäisiin. Tätä katsantokan-
taa taas toiset senaatin jäsenet vastustivat, katsoen pank-

kivaltuusmiesten ehdotuksessa ilmenevän pyrkimystä laajentaa Eduskunnan valtuuksia korkeimman vallan oikeuksien kustannuksella, sekä ehdottivat, että senaatti alistaisi, että pankkivaltuusmiesten ehdotus jätettäisiin huomioonottamatta, ja että senaatti yksissä neuvoin kenraalikuvernöörin kanssa oikeutettaisiin, jos asianhaarat sitä sodan aikana vaatisivat, käskemään Suomen Pankin johtokuntaa väliaikaisesti lakkauttamaan setelinsä lunastamisen Suomen kultarahalla sekä myöskin määräämään ajan, jolloin setelien vaihto kultaan saisi jälleen tapahtua. Viimeksi mainittu mielipide tuli äänestyksen jälkeen, jonka ratkaisi varapuheenjohtajan ääni, senaatin päätökseksi ja sen mukainen alistus tehtiin hallitsijalle. Pankkivaltuusmiesten esitys jätettiin kuitenkin huomioonottamatta, ja käskykirjeellä 11 päivältä huhtikuuta 1915 määrättiin, että Suomen Pankin setelien lunastaminen Suomen kultarahalla oli lakkautettava sota-aikana vallitsevien asianhaarojen johdosta.

Tämä toimenpide on lainvastainen ja Valiokunta tulee erityisessä mietinnössä tekemään ehdotuksen niistä toimenpiteistä, joihin nykyään voimassa oleva pakkokurssi voinee antaa aihetta."

valiokunta ei kuitenkaan niillä valtiopäivillä tehnyt mainittua ehdotusta.

Toukokuun 28 päivänä 1919 päivätyssä vastaavassa mietinnössä valiokunta palasi asiaan ja lausui m.m.:

"Vaikka vallitseva tilanne on saavuttanut yleisen hyväksymisen sikäli, että kaikkialla on vastalauseitta alistettu pakkokurssiin ja niinmuodoin pakkokurssia koskevan kysymyksen esilleottaminen ennenkuin olosuhteet sallivat pakkokurssin lakkauttamista ei tuota käytännöllistä muutosta, on Pankkivaliokunnan mielestä kuitenkin tämä taloudellisen elämämme perusteita koskeva kysymys sitä laatu, että Pankin johdon olisi jo nyt ryhdyttävä tarpeellisiin aloitteisiin, jotta sinäkin aikana, jolloin vielä pakkokurssista on mahdoton luopua, olosuhteet tällä alalla saatetaan sopuun voimassaolevan lainsäädännön kanssa."

Maaliskuun 18 päivänä 1920 lähetti Johtokunta Pankki-
valtuusmiehille "Ehdotuksen Väliaikaiseksi Asetukseksi, jonka
kautta Suomen Pankki toistaiseksi vapautetaan lunastamasta
setelinsä kultarahalla" ynnä kirjelmän, jossa Johtokunta
lausui m.m.:

"Ryhtyessään asian käsittelyyn on Johtokunnan ennen
kaikkea todettava että, kuten zietinnössäkkin on huomautet-
tu, pakkokurssia koskevan kysymyksen esilleottaminen ennen-
kuin olosuhteet sallivat pakkokurssin lakkauttamista, ei
tuota käytännöllistä muutosta. Koska lainsäädäntötoimenpi-
teet, jotka vaikkapa väliaikaisestikin muuttavat rahankan-
taa, ovat arkaluontosta laatu, on erittäin tärkeätä alle-
viivata, ettei tällä haavaa ole kysymys muusta kuin ole-
vien olosuhteiden muodollisesta laillistuttamisesta väliai-
kaisen asetuksen kautta.

Suomen Pankki on siis lainsäädäntötiötä toistaiseksi
vapautettava elokuun 9 päivänä 1877 annetun, kultarahak n-
taan siirtymistä koskevan Asetuksen 2 §:ssä ja Pankin
Ohjesäännön 20 §:ssä määrätystä velvollisuudesta lunastaa
setelinsä kultarahalla.

Tämän yhteydessä näyttää välttämättömältä, että ne
lainanantajat, jotka eivät ole olleet oikeutettuja irti-
sanomaan myöntamiänsä lainoja, turvataan sen mahdollisuu-
den varalta että lainanottajat rupeaisivat käyttämään hy-
vakseen tilaisuutta maksaa tämänlaatuisia velkojaan paperi-
valuutassa, vaikka ne eivät olisikaan maksettaviksi eraän-
tyneet. Tuntuu varsin kohtuulliselta, että lainanantajaa,
joka, silloin kun valuutta alkoi laskea arvossa ei voi-
nut irtisanoa rahojaan sijoittaakseen niitä realipääomiin,
ei saataisi pakottaa vastoin hänen omaa tahtoaan otta-
maan vastaan maksua ennen alkujaan ajateltua eraantymis-
päivää, jonka tullessa ehkä jo on voitu palata metalli-
seen valuuttaan. Käytännöllistä merkitystä tällainen määräys
omaa erityisesti maamme kiinteistöluottolaitoksien suhteen.

Pakkokurssia koskeva kysymys tuo mukanaan kysymyksen siitä kuinka on meneteltävä semmoisiin obligatsioihin nähden, jotka ovat asetetut maksettaviksi sekä Suomen että ulkomaan rahassa. Jos semmoinen obligatio tai sen korkolippu esitetään lunastettavaksi Suomessa, on selvää että lunastuksen tulee tapahtua Suomen rahalla, siis pakkokurssin vallitessa Suomen Pankin setelirahalla. Jos sen haltija on Suomen kansalainen, on kohtuullista että hän joka tapauksessa tyytyy ottamaan maksun maan rahassa, toisin sanoen ettei hänen sallita valmistaa itselleen kurssivoittoa lähettämällä obligatio tai korkolippu ulkomaille, siellä lunastettavaksi. Jos taas haltija on ulkomaalainen, on oikeuden mukaista että hänelle valintansa mukaisesti maksetaan joko Suomen rahassa tai siinä ulkomaalaisessa rahalajissa, jolla hän on ostanut obligation, kuitenkin edellyttäen että osto on tapahtunut ennenkuin sodan aiheuttamat äärettömät kurssierot eri maiden valuuttojen välillä johtivat keinotteluun, joka ulottui myöskin obligatiomarkkinoihin ja joka pääsi suureen vauhtiin vuoden 1915 alusta lähtien, siis jotakuinkin samaan aikaan kuin Suomen Pankki olojen pakosta lakkasi lunastamasta seteleitensä kultarahalla. Semmoinen määräys, jonka mukaan haltija oikeutetaan obligation sananmuodon ja oman valintansa mukaisesti saamaan maksun joko Suomen Pankin seteleissä tai siinä rahalajissa, joka vuoden 1914 päättyessä oli laillisena maksuvälineenä maassa, johon obligatio silloin oli sijoitettu, on oikeuden ja kohtuuden kannalta täysin puolustettavissa. Ei nimittäin voitane väittää että henkilölle, joka aikanaan on ostanut obligation oman maansa rahalla, tapahtuisi mitään vääryyttä sen kautta että hän saa maksun joko itsensä alkuaan suorittamassa tai Suomen valuutassa voimatta valita jotakin muuta obligation tekstissä mainittua rahalajia, jonka saanti voisi tuottaa hänelle kurssivoittoa.

Oikeutensa tähän valintaan tulee obligation haltija-

jan tietysti näyttää toteen. Yksityiskohtaiset määräykset siitä, mitä hänen on tässä suhteessa vaarinotettava, eivät liene paikallaan Eduskunnan myötävaikutuksella laadittavassa asetuksessa ja voitane ne jättää Finanssiministerin annettaviksi.

Asetuksen voimassaoloaika on ajateltu ulottuvaksi vuoden 1923 loppuun "ellei sitä Eduskunnan päätöksestä aikaisemmin peruteta". Ulkomainen luottoamme varmaankin kärsisi, jos asetus säädettäisiin olemaan voimassa ainoastaan toistaiseksi. Sen sanamuodosta täytyy selvän selvästi käydä ilmi että se on väliaikainen ja samalla ajateltu määräaikaiseksi, vaikkakin, kuten Pankkivaliokunta mietinnössään on lausunut, todennäköistä on, että vielä kauan tulee kestämaan, ennenkuin olosuhteet tekevät Pankin setelien kullalla lunastamisen uudelleen mahdolliseksi.

Edellisessä selostettuja näkökohtia silmälläpitäen on Johtokunta laatinut oheellisen ehdotuksen väliaikaiseksi asetukseksi. Ilmeistä on että siinä ehdotettu menettely kuoleuslainoihin ja ulkomaan rahan määräisiin obligatioihin nähden olisi ollut järjestettävä jo silloin kuin Pankin täytyi lakata lunastamasta seteleitensä kullalla. Tunnetuista syistä tämä ei kuitenkaan silloin voinut tapahtua. Mutta siksi polttavina esiintyivät nyttemmin nämä kysymykset, ettei niitä enää voida sivuuttaa panematta alttiiksi tärkeimpään kiinteistöluotto-laitostemme koko olemassa oloa ja tuottamatta tuntavia vaurioita muillekin ulkomaista obligatioluottoa käyttäneille velallisille, valtiosta ja suurimmista kauppahuoneista alkaen".

Maaliskuun 26 päivänä Pankkivaltuusmiehet käsittelivät asian ja tekivät Valtioneuvostolle esityksen. Pankkivaltuusmiesten ehdotus poikkesi asiallisesti Johtokunnan ehdotuksesta siinä suhteessa, että siihen ei sisältynyt Johtokunnan ehdottamaa pykälää kuoleuslainojen irtisanomisesta. Vuoden 1921 helmikuun 18 päivänä Pankkivaltuusmiehet uudistivat esityksensä Valtioneuvostolle. Hallitus antoi asiasta esityksen Eduskunnalle ja sen johdosta annettiin asiasta laki toukokuun 27 p:nä 1921. Laki oli asiallisesti Pankkivaltuusmiesten esityksen mukainen.

Lisäys P. Maan lain synnystä,
joka koskee Suomen Pankin vapauttamista tois-
taiseksi velvollisuudesta lunastaa setelinsä
kultarahalla.

Obligatsioiden vientiä ja kuponkien
maksamista koskevat kiellot sota-aikana.

Joulukuun 1 päivänä 1914 julaistiin Pietarissa arm. käskykirje, jolla kiellettiin toistaiseksi, kunnes toisin määrätään, ilman rahaministerin lupaa suorittamasta, lähettämästä tai siirtämästä minkäänlaisia rahasum-
mia, arvopapereita tai arvometalleja ja kalliita kiviä Venäjän rajojen ulkopuolella oleville itävalta-unkarilai-
sille, saksalaisille ja turkkilaisille laitoksille, yhti-
öille ja osakeyhtiöille kuin myöskin Itävalta-Unkarin, Saksan ja Turkin alamaisille välittömästi tai toisen hen-
kilön välityksellä; sekä viemästä ulkomaille rahaa, arvo-
papereita, hopeata, kultaa ja platinaa enemmän kuin 500
ruplan arvosta kutakin henkilöä kohti, jolloin hinta las-
kettiin nimellisarvon mukaan.

Tämän johdosta lähetti Senaatin valtiovarainoimi-
tuskunta yksityispankeille kirjelmän, jossa kiellettiin nä-
tä maksamasta Saksan ja Itävallan alamaisille suoritetta-
via saamisia tai heitä varten muuten kertyneitä rahamää-
riä.

Heinäkuun 13 päivänä 1915 antoi kenraalikuvernöö-
ri pakollisen määräyksen, jolla luottolaitokset kiellet-
tiin suorittamasta vihollisvaltain alamaisille (siis myös
kin Venäjällä oleskeleville) maksuja ja talletuksia enem-
pää kuin 500 ruplaa tai 1,300 markkaa kuukaudessa kul-
lekin.

Lokakuun 8 päivänä 1918 antoi Senaatti asetuk-

sen, a jossa kiellettiin viemästä tai lähettämästä ulkomaille ilman Valtiövaraintoimituskunnan lupaa Suomessa liikkeeseen laskettuja obligatsioita eikä enempää kuin 500 Suomen markkaa kerrallaan rahaa.

Pankkivaltuusmiesten ehdotukset puheenaolevaksi laiksi.

Lähettäessään maaliskuun 26 päivänä 1920 Valtio-neuvostolle ehdotuksensa laiksi Pankkivaltuusmiehet kirjelmässä lausuvat, että „helposti ymmärrettävistä syistä on erittäin tärkeätä, että tämän toimenpiteen wäliaikainen luonne esiintyy täysin selvästi sekä kotimaassa että ulkomaille. Jo tästä syystä on säädettävän lain voimassaoloaika määrättävä lyhyeksi. Pankkivaltuusmiehet ovat päättäneet ehdottaa, että tämä aika päättyisi vuoden 1922 lopussa ellei lakia voida jo aikaisemmin kumota.” Mutta pykälän, jota nämä sanat tarkoittavat, ovat Pankkivaltuusmiehet poistaneet seuraavana vuonna tekemästään uudesta ehdotuksesta ja lausuvat asiasta kirjelmässään vain lyhyesti: „Mitä tulee lakiehdotuksen sisällykseen, ei enää näytä olevan syytä määrätä lain voimassaoloaikaa.”

Pankkivaltuusmiesten jälkimäinen ehdotus poikkeaa kahdessa muussakin suhteessa edellisestä. Ensiksikin koski edellisessä ehdotuksessa 2 §:n 1 mom:ssa säädetty velvollisuus lunastaa ulkomaalaisen hallussa oleva obligatio tai korkolippu siten kuin laissa on säädetty kaikkia obligatsioita, mutta jälkimäisessä ehdotuksessa tämä velvollisuus rajoitettiin ennen tammikuun 1 päivää 1915 annettuihin obligatioihin ja niihin kuuluviin korkolippuihin. Toiseksi „tuli”, edellisen ehdotuksen mukaan, „suorituksen tapahtua” Suomen kansalaiselle Suomen rahassa, jälkimäisen mukaan oli hän „velvollinen ~~antamaan~~ ottamaan maksun Suomen rahassa”.

Perusteluissa ei näihin muutoksiin ollenkaan vii-
tata.

Pankkivaltuusmiesten edellämaitussa kirjelmässä
(26/3 1920) esittämät perustelut ovat pääasiassa samat
kuin Johtokunnan kirjelmässä esitetyt. Irtisanomattomia
lainoja koskevat perustelut eivät tietenkään esiinny Pank-
kivaltuusmiesten kirjelmässä. - Sen sijaan siinä mainit-
taan, että obligatsioiden lunastusta koskevia rajoittavia
säännöksiä on katsottu tarpeelliseksi muuallakin antaa.